

Enjoying poverty?: filmreeks over kansarmoede

Klaas Nijs
consulent-stafmedewerker

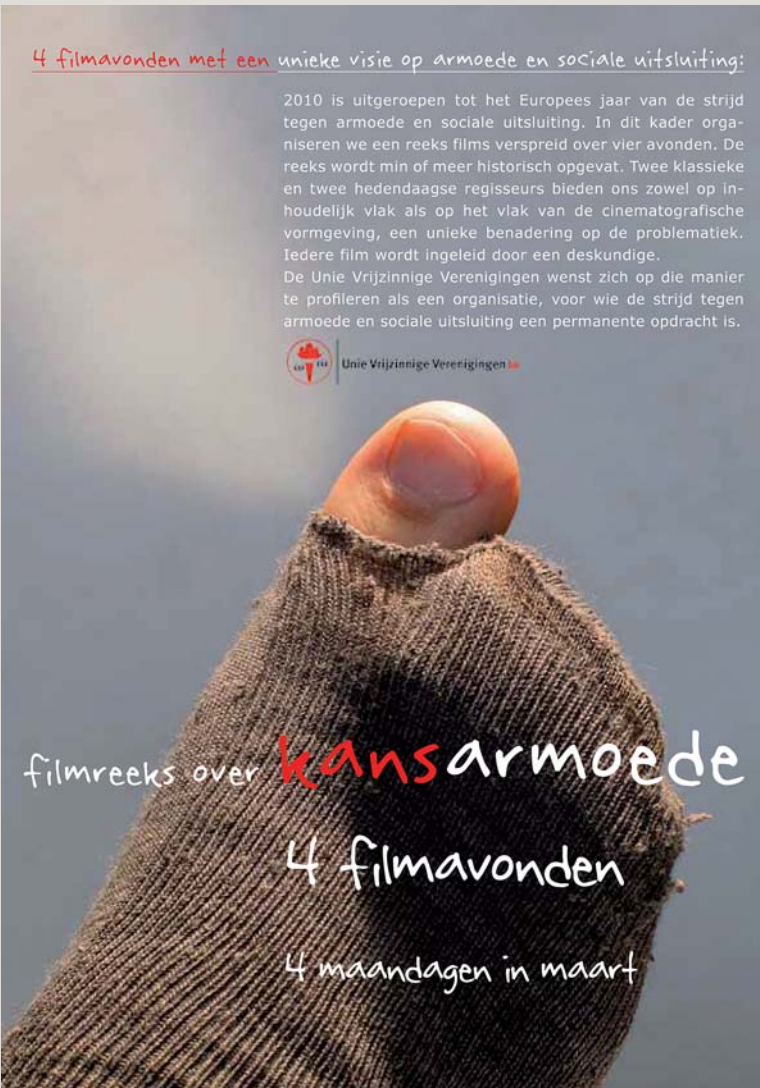
IN HET KADER VAN HET PROJECT **OUTSIDE-INSIGHT** WERKT HET **PROVINCIAAL CENTRA MORELE DIENSTVERLENING VAN BRUSSEL** DIT JAAR VERSCHILLENDE PILOOTPROJECTEN UIT, ONDER TE VERDELEN IN TWEE SOORTEN VAN ACTIVITEITEN: SENSIBILISERINGSACTIES VOOR EEN GROTER PUBLIEK ENERZIJD EN MORELE DIENSTVERLENING OP MAAT VAN MENSEN IN EEN SITUATIE VAN SOCIALE ACHTERSTELLING ANDERZIJD. EEN VAN DE SENSIBILISERINGSACTIVITEITEN WERD HET ORGANISEREN VAN 4 FILMAVONDEN OP DE VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL. DE FILMS WERDEN GEKOZEN OMDAT ZE ELK EEN UNIEKE VISIE OP ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING TOONDEN. DAT DE KEUZES ZEER TERECHT WAREN GEMAAKT, BLEEK UIT DE TALRIJKE OPKOMST BIJ IEDERE VERTONING.

4 filmavonden met een unieke visie op armoede en sociale uitsluiting:

2010 is uitgeroepen tot het Europees jaar van de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. In dit kader organiseren we een reeks films verspreid over vier avonden. De reeks wordt min of meer historisch opgevat. Twee klassieke en twee hedendaagse regisseurs bieden ons zowel op inhoudelijk vlak als op het vlak van de cinematografische vormgeving, een unieke benadering op de problematiek. Iedere film wordt ingeleid door een deskundige. De Unie Vrijzinnige Verenigingen wenst zich op die manier te profileren als een organisatie, voor wie de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting een permanente opdracht is.

 Unie Vrijzinnige Verenigingen

filmreeks over **kansarmoede**
4 filmavonden
4 maandagen in maart

Er zijn meerdere redenen om een artikel te schrijven over deze filmreeks. Enerzijds beloofden we in het begin van dit jaar, waarbij *UVV-info* volledig in het teken staat van de problematiek van sociale uitsluiting, om u geregeld op de hoogte te houden van onze activiteiten in dit kader. Dat de *UVV-info* die u momenteel leest over vrije tijd en ontspanning gaat, is hier evenmin vreemd aan. Maar de ware toedracht is dat we vinden dat de selectie die we u hier presenteren vanwege haar boodschap en impact niet te missen is. Het is onze hoop dat u minstens één, zoniet alle films die we hier bespreken op een druilerige zomeravond (zo zijn er ongetwijfeld ook) eens een kans geeft en de boodschap die ze elk willen brengen, toelaat in uw huiskamer. Een beetje om te genieten, want elk ervan is alleen al om cinematografische redenen de moeite, maar ook een beetje om te 'leren'...

Henri Storck – *Misère au Borinage* en *Huis der ellende*

(vertoond op 1 maart 2010, ingeleid door prof. dr. Luc Deneulin)

Henri Storck staat bekend als een van de baanbrekers van de Belgische documentaire, ja zelfs van de sociale documentaire tout court. Zowel in binnen- als buitenland wordt hij nog steeds gelauwerd om zijn rol als cinematografisch pionier.

In 1933 maakte hij samen met zijn Nederlandse collega Joris Ivens de film *Misère au Borinage*, een document dat de leefwereld van de mijnwerkers in de Waalse steenkoolmijnen op beeld wilde vastleggen, nadat het jaar daarvoor grote stakingen genadeloos waren neergeslagen. Opeengestapelde gezinnen in krotten, uitgemergelde arbeiders... de beelden van de barre leefomstandigheden blijven tot op vandaag bekliffen.

In het *Huis der ellende* vervolgt Storck zijn pamflettistische werk met een doordringend portret over de erbarmelijke woonomstandigheden van arbeiderfamilies in het Wallonië van het begin van de 19de eeuw. De overvolle krotten waar minuscule donkere kamers gehele families herbergen, bieden geen hoop op een betere toekomst aan hun bewoners. Jonge meisjes spelen zelf moeder voor hun nog jongere broers en zussen, deurwaarders bedreigen het weinige bezit dat men heeft, ellende is de enige constante.

Wie denkt dat België nooit anders dan een land van melk en honing is geweest, werpt maar beter deze blik op haar industrieel verleden. De film werd in haar originele, stille versie vertoond, maar is in deze versie helaas nog niet verkrijgbaar op dvd.

Luis Buñuel – *Los Olvidados*

(vertoond op 8 maart 2010, ingeleid door prof. em. Hubert Dethier)

De in een jezuïetencollege opgevoede Buñuel leert tijdens zijn universitaire studies Salvador Dalí en Federico García Lorca kennen en bekeert zich tot het surrealisme (en het linkse gedachtegoed). *Un chien andalou* ontstaat uit de vruchtbare samenwerking van enkele avant-garde kunstenaars, waaronder de jonge regisseur zelf. Zijn antiklerikale standpunten (Buñuel verzet zich in zijn werk hevig tegen de 'rijke' en 'gepeverteerde' Spaanse klerikale bovenklasse) maken dat hij tijdens de Spaanse burgeroorlog zijn toevlucht moet zoeken in andere oorden, want Franco is geen fan. In 1950 maakt hij in Mexico de film *Los Olvidados*, *De Verschopten*, een provocerend meesterwerk dat tot de dag van vandaag standhoudt als waardevol maatschappijkritisch werk.

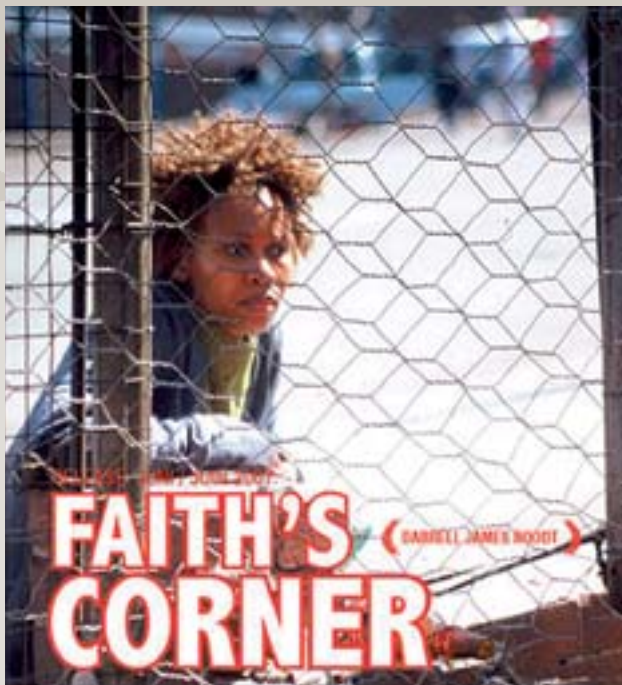
De film handelt over een groep jongeren die getekend door armoede als bende door de straten van Mexico-stad rondwaalt. El Jaibo, de leider van de bende, is net weer uit een jeugdgevangenis ontsnapt en eist met de nodige portie verbaal en fysiek geweld zijn plaats aan de top van de pyramide terug op. Met de terugkeer van Jaibo gaat het al snel van kwaad naar erger en zullen de leden van de bende in een neerwaartse spiraal terecht komen die enkel in het zwaarste ongeluk kan eindigen.

In een wereld van haat en wreedheid kan geen moraal standhouden. Het eigenbelang overheerst en domineert al de rest. In *Los Olvidados* is er geen plaats voor de traditionele burgerlijke waarden, die Buñuel als mythes bestempelt en zo ontkracht. Familie, godsdienst, ijver, sociaaldemocratie... niets houdt stand in de amoraliteit die een leven in armoede veroorzaakt.

Buñuel zei ooit dat "I should like to make even the most ordinary spectator feel that he is not living in the best of all possible worlds." Onder meer met deze film voegt hij beeld bij het woord. De film staat los van enige sentimentaliteit. Verlossing komt niet na lijden. De kijker moet ondergaan en eigen conclusies trekken.

Darrell Roodt – *Faith's Corner*

(vertoond op 15 maart 2010, ingeleid door mevr. Mayke Vermeren)

In *Faith's Corner* tracht Darrell Roodt een stem te geven aan zij die er geen hebben: in dit geval de daklozen van Johannesburg in Zuid-Afrika. De film is een stilistisch experiment: er wordt geen woord in gesproken (aangezien de daklozen ook geen stem hebben) en de doordacht kille beelden worden begeleid door prachtige muziek van Philip Glass.

Faith is een dakloze vrouw die met haar twee jonge kinderen de straten afschuimt, op zoek naar net dat beetje dat haar zal helpen de dag door te komen. Het grootste deel van de dag wordt gependeld aan het bedelen aan een druk kruispunt, terwijl de kinderen op de middenberm wachten tot mama genoeg bijeen gescharreld heeft om hun lege maag toch enigszins te vullen. De onverschilligheid waarmee ze geconfronteerd worden, stuit tegen de borst. Goede bedoelingen ten spijt, is er niemand die haar vertrouwt of belangeloos te hulp schiet. Faith moet het zelf zien te redden in een moderne maatschappij die geen oog heeft voor de meest zwakken.

Uiteindelijk dient ze -geconfronteerd met de extreme onhoudbaarheid van haar situatie- een beslissing te nemen die even hartverscheurend als onvermijdelijk is.

De camera gunt je hier een geprivilegeerd standpunt van de minst geprivilegeerden op deze wereld. Er is geen andere optie dan twijfelend gefronteerd te worden met de hardheid die daaruit blijkt.

Renzo Martens – *Enjoy Poverty*

(vertoond op 22 maart 2010, gevolgd door een debat met Koen Vidal en Meinie Nicolai)

Renzo Martens, een Brusselse kunstenaar, tekent voor wat ongetwijfeld één van de meest besproken en bekritiseerde (kunst-)documentaires van de afgelopen jaren moet zijn. Deel twee van een drieluik is het geworden, met als verontrustwekkende boodschap aan de derde wereld: 'enjoy poverty', 'geniet van je armoede'.

Hij trok enkele jaren door Congo met eenvoudig te monteren neonletters waar hij deze boodschap mooi mee oplicht in wat momenteel zonder twijfel één van de meest miserebele gebieden ter wereld is. Hij richt zijn camera op de 'big business' van de armoede-industrie en raadt de Congolezen aan zelf hun ellende ten gelde te maken en te exploiteren, het is immers de meest voorradige 'grondstof' van het land. Terwijl de dorpskinderen dansen rond de neonletters die hij met een generator in gang steekt, raadt hij de ouders aan geluk te vinden in hun ellende, iets anders zullen ze nooit bezitten, dromen van een beter bestaan is een illusie die tegen beter weten in toch tot ongeluk zal lijden.

In het ziekenhuis luidt de vraag waar de 'meest hongerige' kinderen zitten, die zullen zich voor de lens immers het best vertalen naar dollars voor de fotograaf. Hoeveel logo's zijn er te bespeuren in de talloze vluchtelingenkampen van het land en hebben de vluchtelingen zelf een voorkeur voor het Unicef-logo of eerder dat van Artsen Zonder Grenzen?

Snoeihard, compromisloos, ironisch tot het kraakt, de film die Renzo Martens heeft gemaakt is niet eenvoudig, wel verwarrend, maar ook beklijvend en terecht moeilijk om naar te kijken. En juist daarom, een absolute must.

Met dank aan Didier en Jan van het PCMD Brussel en Guy en Raffi van UCOS, alsook aan alle sprekers voor hun interessante bijdragen.